

Život Buddhův

Jak jej interpretuje ruský mongolista Aleksej Matvějevič Pozdnějev (a s využitím dalších materiálů)

БУРХАНЪ БАКШІЙНЪ АРБАНЪ ХОЯРЪ ЦОХОЛЪ.

ИЗЪЮДЪ САНЪ ДАВАНЪ С.С.

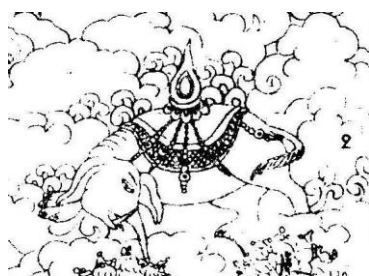
Pozdnějev Aleksej Matvějevič (1887) *Očerki byta buddijskich monasterej i buddijskago duchovenstva v Mongolii v svjazi s otnošeniem sego poslednjago k narodu. Zapiski Vostočnogo otdelenia imperatorskogo Russkogo archeologičeskogo občestva*, t. XVI. Sankt-Peterburg.

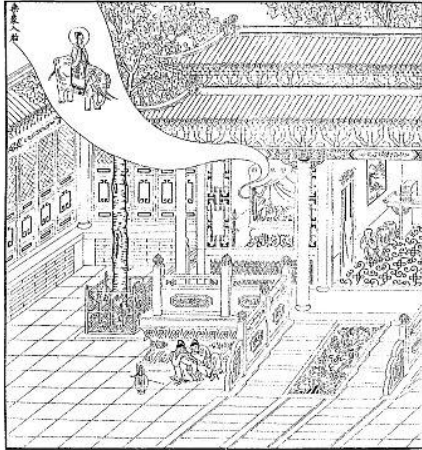
Burchan-bakšijn arban-chojar cöchöl, čili „Dvanáct výjevů z života Šákjamuniho“. Uprostřed je Buddha Šákjamuni, okolo něj dvanáct zobrazení, výjevů z jeho života.

č. 1 – nahoře, napravo je schematicky znázorněný buddhistický chrám, uprostřed kterého sedí burchan Majdari (sa: *Maitréja*, pa: *Mettéja*, zde je to bódhisattva, nikoliv buddha, ten teprve sestoupí na Zem v budoucnosti). To vyjadřuje oblast Tušity (pozn.: oblast dokonalé radosti, nebesa, náležející třetí oblasti organického (sic!) světa, kde dříve než se vtělí do člověka, přebývají buddhové. Předávají tam svoji nauku *tengirum* (rus. *nebožitěljam*), nebešťanům. Podle buddhistů ustanovil Buddha Šákjamuni, dříve než se spustil na zem, Maitréju za svého náměstka a ověnil ho svatou tiárou.

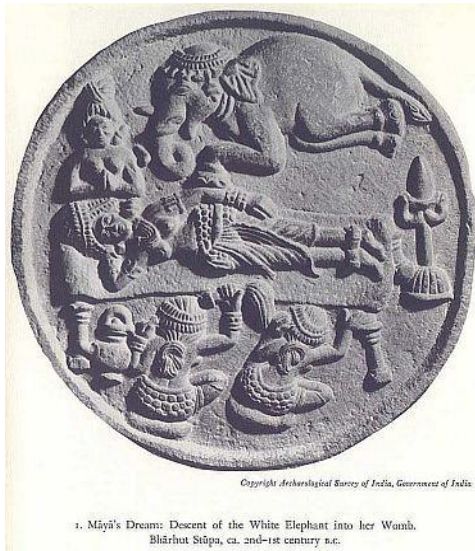

č. 2 – (pod č. 1.) postava bílého slona, podle podání svatého, jež se vyznačuje tou zvláštností, že má na hřbetě přírodní (sic!) zobrazení *čintamáni* (klenot plnicí přání). Tento slon je první proměnou Šákjamuniho, který jak známo, když se spustil z nebe na zem, přijal podobu bílého slona.

L. DREAM OF BUDDHA'S MOTHER OF HIS INCARNATION. (C. 26)

1. Māyā's Dream: Descent of the White Elephant into her Womb.
Bhārhut Stūpa, ca. 2nd-1st century B.C.

„Pozdnějevův“ obraz je dále poněkud chronologicky nedůsledný (i když tyto nedůslednosti se vyskytovaly na všech obrazech, které jsme měli možnost pozorovat a popsat). Abychom dodrželi chronologický řád událostí života Buddha, musíme proto zaměřit pozornost na č. 5.

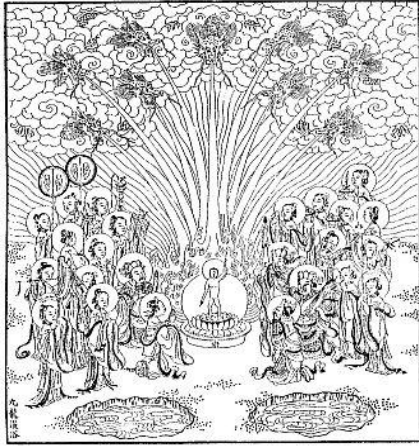
č. 5 – je na něm strom, jehož větve se pravou rukou drží žena, kousek od ní je muž s bílým plátnem na rukou a uklidňuje v něm položené dítě. To je zobrazení narození Buddha Šákjamuniho, který jako zmíněný bílý slon vstoupil do těla Mahámáji, aby se po deseti měsících narodil právě v Lumbíní. Svědkem jeho narození byl tengir Chormusta, který na sebe vzal mužskou podobu a uklidňoval dítě v bílém plátně.

Courtesy of the Smithsonian Institution, From Gallery of Art, Washington, D. C.

2. The Birth of the Bodhisattva.
Gandhāra school, 2nd-5th century A.D.

15. BUDDHA JUST BORN, WITH THE NĀGAS SUPPLYING WATER TO WASH HIM. CA. 20

č. 6 – šest bílých květů a na sedmém stojí postava Šákjamuniho, již v podobě dospělého a proslaveného muže. To je symbol prvních sedmi kroků.

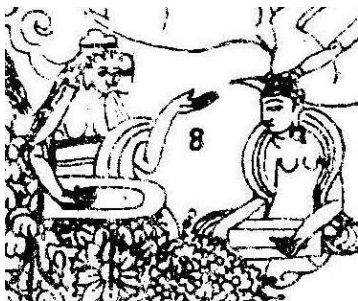
Nad tímto obrázkem lze opět spatřit buddhistický chrám (č. 3), který v tomto případě znázorňuje palác *Arjún iden chána*, tedy krále Šuddhódhany. Chrám je rozdělen do dvou místností, v jedné sedí žena s dítětem na rukou, v druhé místnosti je postel na které leží žena, po jedné straně jí u nohou sedí muž ve vladařské tíře a na straně druhé je pak mladík, vzdávající jí hold.

Oba tyto obrázky znázorňují výchovu Šákjamuniho v rodičovském domě, první je výchova dítěte, druhý pak představuje výchovu mládence. Sem lze přiřadit i obr. č. 4, na kterém stejný mladík Šákjamuni sedí ve vladařských nosítkách (rus. *posilkach*), vezených párem bílých koní a obklopený několika sluhy. Zobrazuje vyjížďky z paláce, které Šákjamuni podnikal, když ještě žil v rodičovském paláci.

Následuje několik obrázků ilustrujících mladíkovo vzdělávání, jeho školní léta.

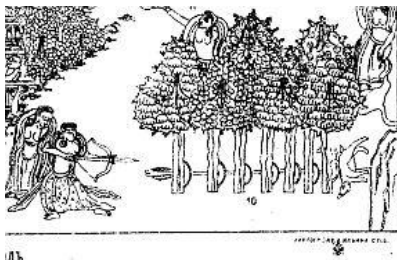
č. 7 a 8 – ukazují, jak Šákjamuni sedí obklopený starci, drží v ruce knihu, jedná se o výuku psaní a čtení, matematiky a lékařství.

č. 9 – zde Šákjamuni sedí na slonovi, jedná se nejspíše o výuku jízdy.

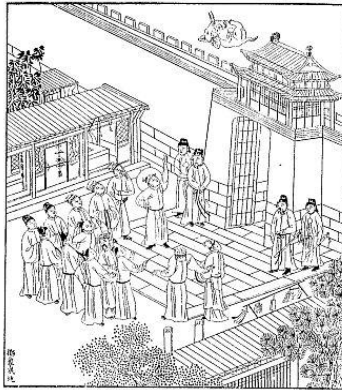
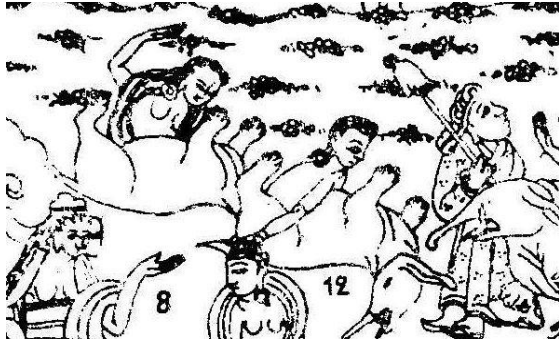
č. 10 – zobrazuje sedm stromů protknutých jedním šípem, který z luku vystřelil princ, to byla součást výuky lukostřelby. Tím, že prostřelil současně sedm stromů prokázal poprvé svoji nadpřirozenou sílu, jež se projevila také při krocení slonů a soubojích s vrstevníky, zkrátka při hrách. To vše je na obrázku dobře vidět.

Ovšem na konci je též vidět prostřelené zvíře (sic!). V mongolské a tibetské tradici je to zřejmě normální, ale v rané Indii? Zabíjení jako kratochvíle? Skutečností ovšem je, že v té době princ ještě nebyl buddhou... (Má vůbec smysl takto klást otázky? Toť otázka!)

č. 11 – Šákjamuni stojí nad poraženými soupeři, spolužáky.

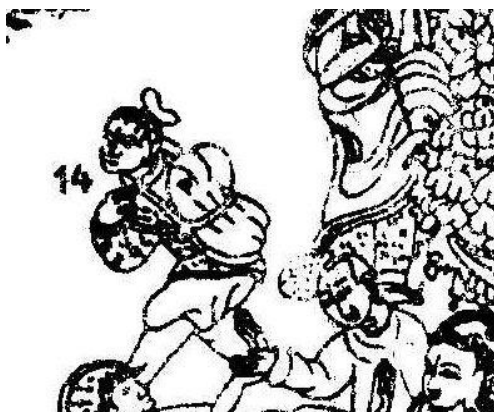
č. 12 – vidíme zde letícího slona, kterého Šákjamuni vyhodil do vzduchu, když si hrál, vykopl ho do vzduchu „palcem u nohy“.

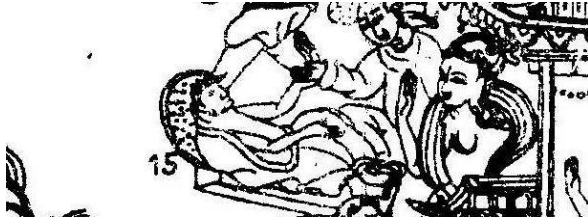
THE BUDDHA TOSSENG THE ELEPHANT OVER THE WALL.

č. 13 – opět palác, kde je vidět, jak Šákjamuni sedí společně s manželkou a před nimi se jim klaní služebnictvo (někdy se k tomu přidává ještě stůl plný ovoce a rozmanitých plodů): podle vyprávění to symbolizuje čistý a bájný život, který Šákjamuni vedl v rodičovském paláci. Také ho tam můžeme spatřit, jak medituje v jednom křídle paláce, medituje o čtyřech základních formách utrpení: narození, smrt, nemoc a stáří (viz první vznešená pravda).

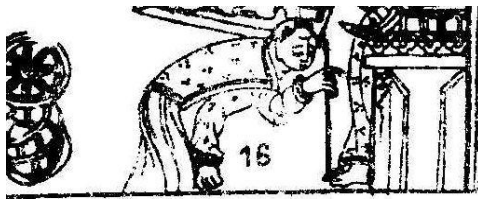
č. 14 – (smrt) tato utrpení jsou na obrázku znázorněná tak, že před křídlem paláce je člověk nesoucí dětskou mrtvolku v koženém pytli (tak se dříve pohřbívalo).

č. 15 – (nemoc) vedle vchodu leží jiný člověk, kterému měří lama puls, to je zobrazení choroby.

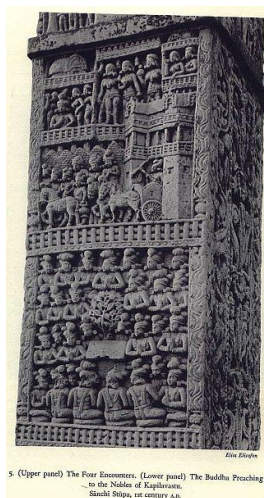

č. 16 – (stáří) postava shrbeného starce symbolizuje stáří. První forma utrpení, narození, na obraze zpodobněna není a místo toho je tam na

č. 17 – postava lamy, od kterého – podle vyprávění – obdržel Šákjamuni duchovní radu o nutnosti opustit tento svět, jež je plný strasti a hledat zklidnění ducha v nastoupení duchovní cesty.

MP: Lama má berlu s kroužky, sloužícími na odhánění zvěře a upozorňující na lamovu přítomnost (není vidět).

5. (Upper panel) The Four Encounters. (Lower panel) The Buddha Preaching to the Nobles of Kapilavastu. Sanchi Stupa, 1st century A.D.

č. 18 – Šákjamuni se rozhodl poslechnout lamovu radu a v noci tajně, doprovázen věrným sluhou, opouští rodičovský palác směrem k řece Nárandžara, kde se zastavil u bílé stúpy, sdělil sluhovi své rozhodnutí a přikázal mu, aby se vrátil domů. Poté si odřízl vlasy a nastoupil cestu askety.

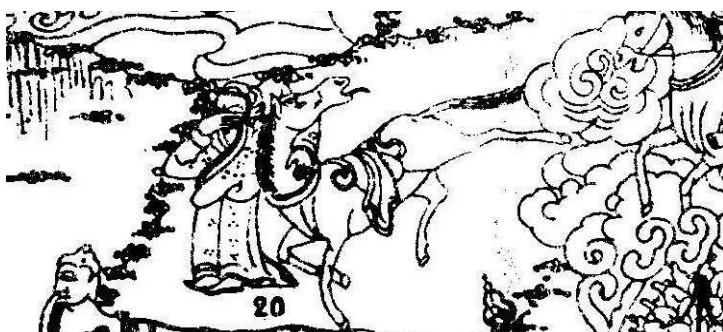
č. 19 – Princ Siddhártha se stává Asketou Gótamou (budoucí Buddha Šákjamuni) sedí u bílé stúpy, levou rukou drží své vlasy a v pravé ruce drží velkou sekeru, aby si je odřal. Před ním klečí *tengir* Chormusta a podává mu mnišský oděv, sluha, poté, co vše viděl, se musel vrátit domů.

č. 20 – zde je sluha jak pláče, pravou rukou si zakrývá oči, levou drží koně, kůň se dívá dozadu na svého (bývalého) pána, nyní poustevníka, který poté odešel od řeky a šest let se věnoval meditacím a duchovní cestě.

MP: dobře jsou zřetelné detaily jeho oblečení, totiž mongolský *dél*.

č. 21 – sedící Šákjamuni, dva chlapci se ho dotýkají rukama. Podle vyprávění se Šákjamuni tak hluboce pohroužil v dhjánu, že děti nevěděly, zda je živ či mrtev, proto do něj šťouchají.

Sláva askety se roznesla a proto

č. 22 – za ním přicházejí dvě ženy, aby mu poskytly almužnu, jídlo, jedna na obrázku honí krávu a druhá vaří mléko.

Následuje obrázek č. 23 – kde Šákjamuniho pokoušejí tři krasavice (chtějí ho svést z nastoupené cesty), on je však proměnil ve stařeny.

č. 24 – po meditacích a odvrácení pokušení dosáhl Šákjamuni stavu buddhy, stal se Probuzeným. To je zde vyjádřeno kruhem (*solongo*) okolo hlavy. Na dalších obrázcích jsou oběti, jež se Buddhovi nabízely (je to vlastně boj s Márou):

č. 25 – čtyři maharádžové mu přinášejí mnišské misky, číšky (rus. *čášky*)

č. 26 – oběť *tengira* *Ésrua*, Esruova obětina - churde (= *čakra*): (*podnesenie* *Ésrua-téngriem* *hurde*)

č. 27 – oběť *tengira* Chormusty, Chormustova obětina – mandala. Všechny tyto obrázky představují Šákjamuniho sedícího v pozici burchana, přičemž k němu po kolenou přicházejí význační lidé a nabízejí mu dary, obětiny.

č. 28 – Buddha šíří nauku, roztáčí kolo dharmy, dvě gazely a lid naslouchá jeho promluvám.

č. 29 – odchod Buddhy z tohoto světa: uprostřed schematického chrámu je postel (někdy se zobrazuje pod stromem či v nějaké neurčité, snad stepní, krajině), kde na boku leží Buddha, pravou ruku má podloženou pod hlavou, levá spočívá na těle. Obklopen klečícími mnichy.

č. 30 – bílá urna, vyšleává z ní plamen, kremace, popel se poté rozdělil do osmi částí.
MP: Stúpa jako kremáční pec.

č. 31 – osm uren stojí na obětinovém stolku (mong. *tachilyn šire*), tím výjevy končí. Podle stejného ikonografického plánu jsou zobrazováni význační lamové, chutuchtové, chubilgáni atp., zpravidla vždy jsou uprostřed obrazu, proporcčně podstatně větší než ostatní postavy a

jednotlivé obrázky zachycují důležité okamžiky jejich života. Toto je způsob, který je velmi podobný zobrazování v naší pravoslavné církvi.

